

tussen Duin & Dijk

Jubileumnummer Natura 2000

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 11 4 ● 2012

Een helpend handvat *voor de bezorgde burger*

● Monocultuur van *Lolium perenne* in de Schermer. Foto: Wim Ruitenbeek.

Nederland houdt van lijstjes met winnaars en verliezers. Koplopers, dat willen we zijn! Maar hoeveel mensen genieten van het koploperschap van Nederland in de lijst van landen met het meeste verlies aan biodiversiteit? Afgezien van Malta, is de laatste eeuw nergens zoveel levende have verdwenen als in Nederland!

Zelf ga ik gebukt onder dit koploperschap. En ik word niet vrolijk van de politieke ontwikkelingen die weinig hoop bieden op betere bescherming van onze biodiversiteit. De toekomst van onze planeet is misschien best een modieus onderwerp in de weekendbijlagen, een rol van politieke betekenis speelt het maar zelden. Daar waar het betekenis krijgt, gaat het meestal om het genereren van zogenaamde duurzame energie in plaats van het

waarborgen of herstellen van het rijke leven om ons heen.

Nederland bestaat voor het grootste deel uit boerenland (70%). Dit is een wereld waar hard gewerkt wordt om de biodiversiteit tot het echte minimum terug te brengen. Dat levert dan grappen op over de kans op halvering van het aantal boerenlandsoorten: als het lukt om ook de koe de wei uit te krijgen, dan houden we alleen *Lolium*

perenne nog over (en nu vergeet ik *Zea mays*).

Er zit zoveel dramatiek achter een land dat, gebukt onder verdroging en zware bemesting, slechts ruimte biedt aan de snelst groeiende grassen (we praten nu over meer dan 99% van het Nederlandse grasland-areaal). De voedselkringloop in de bodem is zo kort en eenvoudig dat alleen regenwormen er nog in passen. Die zijn volop aanwezig, maar door het laag houden van de grondwaterstand komen ze zelden aan de oppervlakte. En regenwormen zijn alleen vangbaar voor foeragerende vogels als ze dicht onder een dunne grasmatten zitten.

In de zwaar met gier bemeste graslanden is er geen rol voor levensvormen die zorgen voor de afbraak van moeilijk afbreekbaar organisch materiaal. Veel insectenlarven speelden van oudsher die

Zelfs Bleker heeft niet kunnen voorkomen dat de Europese Habitat- en Vogelrichtlijnen nu de beste wapens zijn voor bezorgde en betrokken burgers bij het verdedigen van hun leefomgeving.

● Kneu, een bedreigde soort in het boerenland. Foto: Jankees Schwiebbe.

rol. Dit verklaart waarom zwaarder bemest land minder en kleinere insecten produceert. En hoe kleiner de schaarse insecten, hoe moeilijker het wordt voor zwaluwen en weidevogels om hun kostje bij elkaar te scharrelen. Ooit opgevallen hoe schoon ook zomers de autovoortuig blijft in dit 130 km land? Eigenlijk zou je het zo kunnen zeggen: Nederland verloor in 30 jaar, van 1970 tot 2000, driekwart van haar huiszwaluwen en boerenzwaluwen, en nog meer van haar grutto's, aan verhongering.

Het zijn dit soort zaken waar ik me in mijn dagelijks werk als onderzoekende bioloog mee bezig houd. Het ontrafelen van de factoren die zorgen dat er ergens veel of weinig grutto's, of kempfanen, of kanooten, of lepelaars zijn. Bij dat werk kom ik het begrip 'Natura 2000' maar zelden tegen. Een amtelijk begrip dat regelmatig op weerstand stuit, zoveel had ik wel begrepen

voor ik aan mijn huiswerk begon. In ons 'dode land van Braks en Bleker' (een term die we danken aan de ecooloog Frank Berendse), is er de laatste paar jaar hard gewerkt om de regelgeving voor het behoud van biodiversiteit zwakker te maken. Nu leveren verdragen en wetten toch al weinig bescherming op, tenzij burgers en burgergroepen in het geweer komen om af te dwingen dat zulke afspraken ook nagekomen worden. Maar verdragen geven een handvat om bescherming of herstel af te dwingen. Desnoods bij de rechter.

Natura 2000 levert goede handvaten om kwetsbare levende have te beschermen. Zelfs Bleker heeft niet kunnen voorkomen dat de Europese Habitat- en Vogelrichtlijnen (de werkpakketten van Natura 2000) nu de beste wapens zijn voor bezorgde en betrokken burgers bij het verdedigen van hun leefomgeving. Toch is er een probleem. De af te

dwingen bescherming geldt alleen voor Natura 2000 gebieden (en vogels die in de Vogelrichtlijn worden genoemd), gebieden en soorten dus die op officiële lijstjes terecht zijn gekomen en daar nog niet van zijn afgehaald. Zo blijft het grootste deel van Nederland onbeschermd. In dat grote areaal aan boerenland zullen we andere manieren moeten vinden om een nieuwe rijkdom aan zwaluwen en weidevogels en bloemen en vlinders en kevers en kikkers mogelijk te maken. Zorgen dat we wat meer betalen voor gecertificeerd zwaluw- en weidevogelvriendelijke zuivel en vlees, bijvoorbeeld, zodat er wat trager en duurzamer geboerd kan worden op nattere grond. De nieuwe uitdaging voor ondernemende boeren en burgers.

*Theunis Piersma
Koninklijk NIOZ, Texel en
Rijksuniversiteit Groningen*